

Presenting a model of social development among the citizens of Tunkabon city with thematic analysis approach

Elham Saeedi

Ph. D student in Sociology, Department of Sociology, West Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Soroush Fathi *

Associate Professor, Department of Sociology, West Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Sara Mohammadpour

Assistant Professor, Department of Communications, West Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Abstract: Social development, like most development concepts, has changed and expanded over time and with experience and multiple development policies and approaches at the national, regional and international levels. The purpose of this research was to present a qualitative model of sociological explanation of social development among the citizens of Tunkabon city with thematic analysis approach. In order to carry out the research, a qualitative approach was used using semi-structured interviews with experts and city managers and university professors in the field of sociology in Tonkabon. The sample size included a total of 15 people using the snowball method until reaching theoretical saturation. The coding of the data was done using Max Kyuda software. The findings of the research showed the sociological model of social development among the citizens of Tonkabon city with 5 main themes (social welfare, social development policies, educational factors of social development, urban system as a whole, transformation of social capital) and 12 sub-themes (basic opportunities Life, well-being, environmental factors, political conditions of society, urban development factors, literacy level of citizens, possibility of entrepreneurship, attention to the cultural field, public security, level of justice in society, mental state of citizens, cohesion of citizens) and 57 basic themes are explained. It is suggested to take steps in the path of social development by adopting social, economic, and political measures in the field of strengthening life satisfaction and improving the quality of life of all sections of the society, especially among the young generation.

Keywords: Social development, sociological, qualitative model, Tonkabon city, theme analysis.

* Email: Fathi.soroush@gmail.com (Corresponding Author)

ارائه الگوی توسعه اجتماعی از دید شهروندان شهرستان تنکابن با رویکرد تحلیل مضمون

الهام سعیدی^۱، سروش فتحی^{۲*}، سارا محمد پور^۳

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۴/۰۱/۲۵

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۱۱/۰۶

چکیده

توسعه اجتماعی همانند اکثر مفاهیم توسعه در طول زمان و با تجربه و سیاست‌ها و رهیافت‌های متعدد توسعه همچنین در سطوح ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی تغییر کرده و گسترش یافته است. هدف از انجام این پژوهش ارائه الگوی کیفی تبیین جامعه‌شناختی توسعه اجتماعی در بین شهروندان شهرستان تنکابن با رویکرد تحلیل مضمون بوده است. به منظور اجرای پژوهش از رویکرد کیفی با استفاده از مصاحبه‌های نیمه ساختاری از خبرگان و مدیران شهری و اساتید دانشگاهی رشته جامعه‌شناسی در تنکابن استفاده شده است. حجم نمونه با روش گلوله برفی و تا حصول اشباع نظری در مجموع ۱۵ نفر را در بر گرفت. کد گذاری داده‌ها با استفاده از نرم افزار مکس کیودا به انجام رسید. یافته‌های پژوهش نشان داد مدل جامعه‌شناختی توسعه اجتماعی در بین شهروندان شهرستان تنکابن با ۵ تم اصلی (رفاه اجتماعی، سیاستهای توسعه اجتماعی، عوامل آموزشی توسعه اجتماعی، کلیت نظام شهری، تحول سرمایه‌های اجتماعی) و ۱۲ تم فرعی (امکانات اساسی زندگی، بهزیستی، عوامل زیست محیطی، شرایط سیاسی جامعه، عوامل توسعه شهری، سطح سواد شهروندان، امکان کارآفرینی، توجه به حوزه فرهنگی، امنیت عمومی، میزان عدالت در جامعه، وضعیت روانی شهروندان، انسجام شهروندان) و ۵۷ مضمون پایه تبیین می‌شود. پیشنهاد می‌گردد با اتخاذ تدابیر اجتماعی، اقتصادی، سیاسی در حوزه تقویت رضایت از زندگی و ارتقای کیفیت زندگی تمام اقشار جامعه به خصوص در میان نسل جوان و نوجوان در مسیر توسعه اجتماعی گام برداریم.

واژگان کلیدی: توسعه اجتماعی، جامعه‌شناختی، الگوی کیفی، شهرستان تنکابن، تحلیل مضمون.

مقدمه

توسعه مفهومی پیچیده، چند بعدی و گسترده است (بنی‌فاطمه و همکاران، ۱۴۰۱). به عبارتی آنرا یک مفهوم کیفی با بارارزشی باید دانست، که در برابر رشد قرار می‌گیرد، توسعه را می‌توان افزایش کیفیت زندگی دانست (روزا سالوا^۴ و همکاران، ۲۰۲۱). برای مدت‌های مدیدی، نگرش تک بعدی بر مطالعات توسعه حاکم بوده و هنگام بحث و گفتگو به نرخ رشد اقتصادی قلمداد می‌شد، اما بعدها به مفهوم کاهش یا از میان بردن فقر، بیکاری، نابرابری‌های اجتماعی و تغییرات اساسی در ساختار اجتماعی گرایش

^۱ دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی، گروه جامعه‌شناسی، واحد تهران غرب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

(E mail: Esaeedi92@gmail.com)

^۲ دانشیار، گروه جامعه‌شناسی، واحد تهران غرب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران، (نویسنده مسئول)

(E mail: Fathi.soroush@gmail.com)

^۳ استادیار، گروه ارتباطات، واحد تهران غرب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

(E mail: s.mohamadpour@gmail.com)

^۴ Rosa-Salva

پیدا کرد (چوگونو و همکاران، ۲۰۱۸). توسعه اجتماعی فرآیندی است که در طی آن همه ساختارهای جامعه در راستای بهبود کیفیت زندگی بشر دچار تحول شوند (جاسکووا^۱، ۲۰۱۹). در مجموع توسعه اجتماعی یکی از زمینه‌هایی در نظر گرفته شده که می‌توان با گسترش و ارتقاء آن در جامعه نسبت به رسیدن به توسعه‌ای متوازن و برابر بین افراد، در جهت رضایت و رفاه افراد از زندگی حرکت کرد (دولتخواه اجیرلو و همکاران، ۱۴۰۰).

کشور ایران نیز در چند دهه‌ی گذشته درگیر تلاش‌های جدی در مسیر توسعه بوده و در این راستا به میزانی از توسعه‌ی اجتماعی و فرهنگی دست یافته است و شهرنشینی نیز در این دوران در ایران بسیار رشد کرده است، به‌صورتی که تعداد افراد ساکن شهرها در ایران در طول چهار دهه‌ی گذشته بیش از هفت برابر شده در حالی که در همین مدت، جمعیت ایران سه برابر شده است (خانمحمادی هزاوه و همکاران، ۱۴۰۱). این مسائل مانند همین روند در کشورهای دیگر باعث به وجود آمدن مشکلات فراوان اجتماعی شده که می‌توانند بر کیفیت زندگی افراد تأثیر منفی بگذارند (حسینی و همکاران، ۱۳۹۹). جامعه ما نیز کم و بیش در طی یکی دو قرن گذشته شاهد تحولات اجتماعی بوده است که یکی از نتایج آن گسترش و تعمیم تمایزات اجتماعی است و این تحولات عمدتاً بیرونی بوده‌اند (شهبازی و مبارکی، ۱۴۰۰). آنچه مسلم است این است که این تحولات، مناسبات اجتماعی را از شکل سنتی آن خارج ساخته و جامعه ما دیگر تا حد زیادی اختصاصات یک جامعه سنتی را حداقل در ظاهر امر و در لایه‌های بیرونی مناسبات اجتماعی ندارد. با عنایت به این مسأله که جامعه مورد پژوهش شهر تنکابن می‌باشد که یک شهر رو به رشد است، تغییرات و تحولات متعددی را در حوزه‌های مختلف اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی در حال تجربه می‌باشد.

در ایران با توجه به تجربه ۶۰ ساله‌ی برنامه‌ریزی توسعه، به دلیل غلبه‌ی اقتصاد نفتی و سایر عوامل دیگر که ریشه‌ی تاریخی و ساختاری دارند، برنامه‌های توسعه نتوانسته است مظاهر عقب‌ماندگی را در اجتماعات محلی و بخصوص روستایی کاهش دهد (عالی‌زاد، ۱۳۹۵). البته این مظاهر عقب‌ماندگی فقط به اجتماعات محلی خلاصه نمی‌شود و بعضاً برخی استان‌ها را نیز تحت تأثیر قرار داده است. به نظر می‌رسد پرداختن به مسأله توسعه‌ی اجتماعی در ایران و ظرفیتهای درونی کشور برای سلامت اجتماعی به دلیل کاهش هزینه‌ها، افزایش مشارکت و اعتماد عمومی و ... از اهمیت بسزایی برخوردار است، به‌طوری که بی‌توجهی به آنها به دلیل کاهش امنیت روانی مردم و ایجاد مانع برای فرآیند توسعه حتی ضروری به نظر می‌رسد، بنابراین پرداختن به عوامل اجتماعی مؤثر بر توسعه‌ی اجتماعی در ایران با تأکید بر خاستگاه شهر تنکابن مسأله‌ای است که پژوهش حاضر در صدد رسیدن به آن است. لذا هدف تحقیق حاضر ارائه الگوی کیفی تبیین جامعه شناختی توسعه اجتماعی در بین شهروندان شهرستان تنکابن با رویکرد تحلیل مضمون است.

مبانی نظری توسعه اجتماعی

توسعه اجتماعی همانند اکثر مفاهیم توسعه در طول زمان و با تجربه و سیاست‌ها و رهیافت‌های متعدد توسعه همچنین در سطوح ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی تغییر کرده و گسترش یافته است (فرهمنند کوشک‌قازی و همکاران، ۱۴۰۰). برداشت‌های نخستین از مفهوم توسعه اجتماعی، محدود به گسترش پاره‌ای از خدمات اجتماعی مانند آموزش، بهداشت و مسکن بود که دسترسی به آنها را پی‌آمد طبیعی رهیافت تولیدمدار و رشد اقتصادی می‌دانست (قشقایی، ۱۳۹۹). این درحالی‌ست که برداشت‌های امروزی از توسعه اجتماعی نه‌تنها نگرش بخشی به آن را مردود می‌شمارد، بلکه آن را در پیوند تنگاتنگ با توسعه سیاسی و فرهنگی و اقتصادی می‌داند (فلاحی و کفاشی، ۱۳۹۷). بادورا و همکاران (۲۰۱۸) توسعه اجتماعی را یک حوزه میان رشته‌ای و میان بخشی در

¹ Chugunov et al

² Jašková,

جستجوی بهزیستی مادی و اجتماعی مردم در همه سطوح جامعه تعریف می‌نماید که این تعریف بیانگر دو نکته است: اول، تأمین رضایت مردم در سطح حداقل نیازهای اساسی از طریق تأمین آن نیازها و دوم، افزایش سطح آزادی که با رشته انتخابهایی که مردم می‌توانند داشته باشند اندازه‌گیری می‌شود. به زعم وی اهداف توسعه اجتماعی از طریق مشارکت مردم تا بالاترین حد ممکن در تعیین اهداف و نتایج توسعه تعقیب می‌شوند. توسعه اجتماعی دو بعد مرتبط به هم دارد: یکی توسعه ظرفیت مردم برای کار مداوم جهت رفاه آنها و جامعه و دوم: تغییر یا توسعه نهادهای اجتماعی، به گونه‌ای که نیازهای بشری را در تمامی سطوح به ویژه در پایین‌ترین سطح، از طریق یک فرآیند بهبود در روابط بین مردم و نهادهای سیاسی اجتماعی، رفع نماید (الارکون و ژپدا^۱، ۲۰۱۹).

توسعه اجتماعی یک تغییر برنامه‌ریزی شده و جهت‌مند در یک سیستم اجتماعی بر اساس اصولی دموکراتیک است که در نظر دارد خلق شرایطی را در جامعه تضمین نماید که برای توسعه بهینه مردمان جامعه سودمند هستند. این شرایط مردم را قادر می‌سازد تا نقشهای اجتماعی و شخصی خود را در تطابق با منزلت منتظره خود به جا آورند و در عین حال به بهروزی، رضایت و آرامش بیشتری در زندگی دست یابند (اندرسون بچلر^۲، ۲۰۱۹). توسعه اجتماعی مترصد دستیابی به اهداف انسان‌گرایانه مانند آزادی، برابری، صمیمیت، عدالت، امنیت، صلح، انسجام و وحدت است (مطلق و گندمی، ۱۳۹۶). توسعه اجتماعی فرآیند ایجاد دگرگونی‌های بنیادی در ساختارها و روابط اجتماعی به منظور تحقق اهداف ادغام اجتماعی، انسجام اجتماعی و پاسخگو کردن کارگزاران و سازمان‌های صاحب قدرت و مسئول در برابر صاحبان حق است (بادورا و همکاران^۳، ۲۰۱۸). توسعه اجتماعی کوشش آگاهانه و نهادینه شده‌ای مبتنی بر برنامه‌ریزی است که در جهت افزایش منابع کمیاب (قدرت، ثروت و منزلت) و توزیع عادلانه امکانات برای رسیدن همه افراد به منابع کمیاب حرکت می‌نماید و در کلیت در راستای غنی کردن زندگی انسانها فعالیت می‌کند (کاتانیو و همکاران^۴، ۲۰۲۲). منظور از توسعه اجتماعی اشکال متفاوت کنش متقابلی است که در یک جامعه خاص همراه با توسعه تمدن رخ می‌دهد (جکک و همکاران^۵، ۲۰۱۹). توسعه اجتماعی و توسعه فرهنگی جنبه‌های مکمل و پیوسته یک پدیده‌اند و هر دو نوع الزاما به ایجاد جوه و تمایز فزاینده جامعه منجر می‌شوند (سینگ^۶، ۲۰۱۵). سیمونز و کلیرلی^۷ (۲۰۰۶) توسعه اجتماعی را فرایندی می‌دانند که طی آن قابلیت‌ها یا توانایی‌های بالقوه یک امر یا موجود زنده تحقق یابد و آن امر یا موجود زنده به حالت طبیعی و کامل خود درآید. گراسس و لیتون^۸ (۲۰۱۲) توسعه اجتماعی را جریانی چند بعدی می‌دانند که با نیازهای چندگانه مردم جامعه سروکار دارد. درخصوص توسعه اجتماعی جاسکووا (۲۰۱۹) ابعاد منطقه‌ای و بومی توسعه را بیشتر مورد توجه قرار داده، معتقد است که توسعه برای هر کشوری یکپارچه است و با یک مجموعه خاص از هدف‌های کلی که در یک نقطه خاص از زمان تنظیم شده‌اند، سروکار دارد. جینوسیوس و پادوزکو^۹ (۲۰۰۹) توسعه اجتماعی را فرایندی می‌دانند که در آن مردم کانون اصلی توجه مدیران و برنامه‌ریزان کشور قرار می‌گیرند. چوگونوو و همکاران (۲۰۱۸) توسعه اجتماعی را فرایندی می‌دانند که بطور روزافزونی کیفیت زندگی برای مردم جامعه ارتقاء می‌یابد. چوگونوو و همکاران (۲۰۱۸) نیز با معادل قرار دادن مفهوم توسعه و توسعه‌ی اجتماعی آن را عزیمت همه جانبه (نظری- عملی) و رو به کمال جامعه از سطوح پایین به سطوح بالای توانایی، کارآمدی،

¹ Alarcon & Zepeda

² Anderson-Butcher

³ Badura et al

⁴ Cattaneo

⁵ Jacek et al

⁶ Singh

⁷ Simons & Cleary

⁸ Grusec & Lytton

⁹ Ginevičius & Podvezko

کیفیت، بهره‌وری، پیچیدگی، درک، خلاقیت، مهارت، لذت و فضیلت دانسته‌اند. میالکینا و همکاران^۱ (۲۰۱۸) در مقاله‌ی خود با عنوان «توسعه‌ی اجتماعی از طریق دگرگونی نهادی» و با در نظر داشتن تعریفی عام از توسعه‌ی اجتماعی این تعریف را ارائه داده‌اند: «توسعه‌ی اجتماعی تلفیقی از سازماندهی اجتماعی و برنامه‌ریزی و طراحی اجتماعی است. اما چیزی بیش از تجمیع ساده این دو حوزه است. توسعه‌ی اجتماعی، استراتژی سیاسی، توسعه‌ی اقتصادی، حمایت اجتماعی، تحلیل برنامه‌ریزی، دولت، و پژوهش ارزشیابی را شامل می‌شود و آنها را در کنار هم می‌خواهد».

پیشینه تحقیق

دولتخواه اجیرلو و همکاران (۱۴۰۰) در تحقیقی به تبیین جامعه شناختی موانع توسعه با تاکید بر توسعه اجتماعی - فرهنگی (مورد مطالعه: شهر بيله سوار) پرداخته و شرایط علی، بافت قومی و قبیله‌ای، عدم نخبه گرایی، وابستگی به دولت و ضعف سرمایه اجتماعی شناسایی شد. ضعف سرمایه فرهنگی، عدم کارایی و اثربخشی و فقدان روحیه فزونیخواهی بعنوان شرایط مداخله گر انتزاع گردید. مشکلات اکولوژیک و پایین بودن میزان سرمایه گذاری هم در شرایط بستری یا زمینه‌ای طبقه‌بندی شده‌اند. توسعه نامتوازن بعنوان مقوله هسته این مطالعه انتزاع گردید و تعارض با وضع موجود و سازگاری با شرایط حاکم بعنوان مقوله تعامل یا راهبرد که تداوم توسعه نیافتگی، کیفیت پایین زندگی ساکنان و مهاجرت پیامدهای چنین کنش‌ها و واکنش‌هایی است. شهبازی و مبارکی (۱۴۰۰) در تحقیقی با بررسی وضعیت شاخص‌های توسعه اجتماعی در استان مرکزی دریافتند رتبه استان مرکزی در کیفیت زندگی ۹، عدالت اجتماعی ۲۳، امنیت اجتماعی ۱۷ و سرمایه اجتماعی ۳۱ می‌باشد و میانگین توسعه اجتماعی در استان مرکزی با رتبه ۲۱ در بین ۳۱ استان کشور پایین‌تر از میانگین کشوری است. همچنین وضعیت توسعه اجتماعی در در وجه ذهنی (رضایتمندی، احساس امنیت، اعتماد، مشارکت و اخلاق توسعه) در استان در مقایسه با وجه عینی (جمعیتی، آموزش و تحصیلات، کار و اشتغال، بهداشت و سلامت، بیمه و تامین اجتماعی، فعالیت فرهنگی، مسکن و خدمات زیرساختی، دسترسی به خدمات بهداشتی، دسترسی به خدمات فرهنگی، دسترسی به خدمات آموزشی و امنیت عینی)، نامطلوب‌تر است. قشقایی (۱۳۹۹) در تحقیقی به بررسی توسعه اجتماعی استان کرمانشاه از سال ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۵ پرداختند و یافته‌های پژوهش نشان داد که در حوزه‌های بهداشت و درمان و آموزش توسعه صورت یافته، اما منطبق با برنامه‌ی چهارم و پنجم توسعه نمی‌باشد. در حوزه‌ی مسکن و اشتغال توسعه‌ای قابل بحث صورت نگرفته و مقوله‌ی رفاه اجتماعی و بهزیستی دارای توسعه در ابعاد مختلف بوده اما برنامه‌ی چهارم و پنجم توسعه دارای ابهام در باب این موضوع هستند و میزان انطباق بین این مقوله با برنامه‌های توسعه قابل ارزیابی نیست. مطلق و گندمی (۱۳۹۶) در تحقیقی با بررسی میزان توسعه اجتماعی در سطح شهر خمین دریافتند که وضعیت توسعه اجتماعی در شهر خمین در ابعاد مشارکت اجتماعی، امنیت اجتماعی و اخلاق توسعه اجتماعی مناسب بود اما در مورد ابعاد عدالت اجتماعی و کیفیت زندگی، توسعه در سطح مطلوبی ارزیابی نشد. الارکون و ژپدا^۲ (۲۰۱۹) در تحقیقی با عنوان اصلاحات اقتصادی یا توسعه اجتماعی؟ به بررسی چالش‌های یک دوره اصلاحات در آمریکای لاتین (مطالعه موردی مکزیک) پرداخته و نتایج تحقیق حکایت از این دارد که، شاخص‌های فقر، توزیع درآمد و اشتغال از عوامل اثرگذار در رشد اقتصادی محسوب می‌شوند و به صورت میانگین یک واحد افزایش در فقر، توزیع درآمد و اشتغال مورد استفاده در تحقیق حدود ۳,۵ واحد رفاه اجتماعی این کشور را بهبود می‌بخشد که این عامل به خوبی نشان- دهنده تاثیرپذیری بالای رشد اقتصادی از توسعه اجتماعی در کنار فاکتورهای اقتصادی می‌باشد. پلاگرسون^۳ و همکاران (۲۰۱۹) در تحقیقی با عنوان سیاست اجتماعی در آفریقای جنوبی: پیمایش مسیر توسعه اجتماعی به این نتیجه رسیدند که عوامل متعددی

¹ Myalkina et al

² Alarcon & Zepeda

³ Plagerson

برای توسعه اجتماعی در آفریقای جنوبی مرتبط هستند: اشتغال، شرایط سیاسی جامعه در جهت سیاست توسعه اجتماعی، عوامل مالی و توانایی سازمانها در ایجاد مشارکت اجتماعی و عدالت جنسیتی.

روش‌شناسی تحقیق

روش پژوهش حاضر از نوع کیفی با ماهیت اکتشافی است. راهبرد پژوهش تحلیل مضمون (الگوی براون و کلارک (۲۰۰۶)) است. نمونه خبرگی تحقیق افراد متخصص، کارشناسان و خبرگان و مدیران شهری و اساتید دانشگاهی رشته جامعه‌شناسی در تنکابن است. در تحقیق حاضر نمونه‌گیری با روش نمونه‌گیری گلوله برفی انجام گرفت و در کل با ۱۵ تا از خبرگان این حوزه مصاحبه شد که از مصاحبه ۱۳ به بعد اشباع نظری حاصل شد. معیار انتخاب این خبرگان این بود که دارای تجربه کاری بالای ۵ سال در سازمان‌های شهر تنکابن باشند، دارای تحصیلات مرتبط با موضوع تحقیق باشند و آگاه در حوزه توسعه اجتماعی باشند. بود. ۹۳ درصد مصاحبه شوندگان مرد و ۷ درصد زن بودند. ۲۷ درصد مصاحبه شوندگان رده سنی بین ۳۰ تا ۴۰ سال، ۴۶ درصد بین ۴۱ تا ۵۰ سال و ۲۷ درصد ۵۱ سال به بالا بودند. ۱۳ درصد از آنها سابقه کاری بین یک تا ده سال، ۵۴ درصد ۱۱ تا ۲۰ سال و ۳۳ درصد سابقه ۲۰ سال به بالا داشتند.

اعتبارپذیری تحقیق با راهبردهای درگیری پیوسته و طولانی مدت محقق با فرآیند گردآوری و تحلیل داده‌های تحقیق، بازبینی و تاییدپذیری مشارکت شرکت کنندگان با محاسبه شاخص کاپای کوهن و استفاده از نرم‌افزار SPSS به دست آمد که در جدول ۱ نتیجه ارائه شد. جهت گردآوری اطلاعات در زمینه مبانی نظری و ادبیات تحقیق موضوع، از منابع کتابخانه‌ای، مقالات، کتاب‌های مورد نیاز و نیز از شبکه جهانی اطلاعات استفاده شده است. در زمینه مطالعات میدانی از مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته استفاده شد. مدت زمان هر مصاحبه بین ۶۰ تا ۱۲۰ دقیقه متغیر بود و مصاحبه‌ها با رضایت شرکت کنندگان با استفاده از دستگاه ضبط صوت، ضبط و به شرکت کنندگان در مورد محرمانه ماندن اطلاعات اطمینان داده شد مصاحبه‌ها در دو نوبت (یکبار به منظور گردآوری اطلاعات و بار دوم به منظور تایید اطلاعات) انجام شد. داده‌های تحقیق در شش مرحله تحلیل شدند.

جدول شماره ۱- وضعیت شاخص کاپا و نتایج آماره ضریب توافق کاپای کوهن

نتایج آماره (ضریب توافق کاپای کوهن)		مقدار عددی شاخص کاپا	وضعیت توافق
ارزش	۰/۸۹۷	کمتر از ۰	ضعیف
تعداد شاخص	۵۷	۰-۰/۲	بی اهمیت
معنی‌داری	۰/۰۰۰۳	۰/۲۱-۰/۴	متوسط
		۰/۴۱-۰/۶	مناسب
		۰/۶۱-۰/۸	معتبر
		۰/۸۱-۱۰۰	عالی

یافته‌ها

در این پژوهش از روش تحلیل تم استقرایی شش مرحله ای کلارک و براون (۲۰۰۶) استفاده شده است. مراحل انجام کار به شرح زیر است:

مرحله اول - آشنایی با داده ها: در پژوهش کنونی، محقق قبل از اینکه کدگذاری داده‌ها را شروع کند همه مصاحبه‌های ضبط شده را به صورت دست نوشته اول روی کاغذ نوشته و یک بار هم مجدداً مصاحبه را گوش کرده و با دست نوشته مقایسه کرد تا جمله‌ایی از قلم نیافتاده باشد، سپس دست نوشته‌ها را در نرم‌افزار ورد (WORD) تایپ نموده، و مجدداً یک بار کل داده‌های

حاصل از مصاحبه‌ها را خوانده است. در واقع از آغاز همین مرحله، یادداشت برداری و علامت‌گذاری معانی که در مراحل بعدی به آن‌ها نیاز پیدا خواهد شد شروع شده است.

مرحله ۲- ایجاد کدهای اولیه: مرحله دوم زمانی شروع می‌شود که محقق داده‌ها را خوانده و با آنها آشنایی پیدا کرده است. محقق در این مرحله متن مصاحبه‌های تایپ شده در نرم افزار Word را به نرم‌افزار مکس کیودا منتقل کرده و مصاحبه را کدگذاری نمود که در مجموع ۲۱۳ کد اولیه به دست آمد.

مرحله ۳- جستجوی کدهای گزینشی: این مرحله شامل دسته‌بندی کدهای مختلف در قالب کدهای گزینشی و مرتب کردن همه خلاصه داده‌های کدگذاری شده است. در واقع محقق، تحلیل کدهای خود را شروع کرده و در نظر می‌گیرد که چگونه کدهای مختلف می‌توانند برای ایجاد یک تم کلی ترکیب شوند. در این مرحله محققان کدهای ناقص یا نامرتب و همچنین کدهای تکراری را کنار گذاشتند تا به ۵۷ کد گزینشی دست یافتند.

جدول ۲- تعداد کدهای گزینشی توسعه اجتماعی

کدهای گزینشی	نمونه نقل قول	کدهای مصاحبه شوندگان
عدالت جنسیتی	در یک جامعه توسعه یافته بین زن و مرد فرقی قابل نمی شوند و جنسیت سبب محدودیت نمی شود.	۱-۳-۶-۷-۹-۱۰-۱۱-۱۲-۱۴-۱۵
دسترسی جامعه به اطلاعات	دسترسی به اخبار و اطلاعات بدون سانسور خود نشان توسعه یافتگی یک جامعه است.	۱-۲-۴-۵-۶-۸-۱۳
دسترسی همگان به خدمات درمانی	همه شهروندان باید به خدمات درمانی و بهداشتی دسترسی داشته باشند حتی در مناطق کوهستانی.	۲-۳-۶-۸-۱۰-۱۳-۱۴-۱۵
دسترسی همگان به آموزش و تحصیل	همه اقشار جامعه باید از تحصیل و آموزش بهره مند باشند.	۱-۴-۵-۷-۹-۱۰-۱۱-۱۴-۱۵
پاکیزگی معابر	تمیزی کوچه و خیابان خود نشانه توسعه یافتگی جامعه است.	۱-۲-۴-۵-۶-۸-۱۱-۱۲-۱۳
میزان زباله در طبیعت	وقتی شهر و شهروندان توسعه یافته باشند دیگر در طبیعت هم زباله نمی ریزند.	۴-۵-۷-۸-۹-۱۰-۱۲-۱۵
چگونگی دفع زباله	دفع زباله شهر در جنگل حتما نشان دهنده عدم توسعه یافتگی ماست.	۶-۹-۱۰-۱۲-۱۴-۱۵
سیستم فاضلاب مناسب	فاضلاب شهری در یک شهر توسعه یافته از سیستم دفع بهداشتی برخوردار است.	۱-۳-۶-۷-۹-۱۰-۱۱-۱۲-۱۴-۱۵
میزان مطالبه گری مردم	مردم آگاه و مطالبه گر نشان دهنده توسعه اجتماعی این مردم است.	۳-۵-۶-۸-۱۰-۱۳
عزل و نصبهای بر اساس شایستگی	اگر بخواهیم توسعه پیدا کنیم باید عزل و نصبهای بر اساس شایسته سالاری باشد نه رابطه و سیاسی.	۱-۲-۴-۵-۶-۸-۱۳
تجمعات و اعتراضات قانونی و منطقی	وقتی مردم به توسعه رسیده باشند دیگر تجمعات آنها باعث نگرانی نیست و معقول عمل میکنند.	۳-۵-۶-۸-۱۰-۱۳-۱۴-۱۵
مهارت آموزی	در شهرهای توسعه یافته دنیا مهارت آموزی از اصول آموزش است.	۸-۹-۱۰-۱۲-۱۴-۱۵
استفاده از نخبه‌ها	استفاده از افراد نخبه باعث پیشرفت شهر است.	۴-۵-۷-۹-۱۰-۱۱-۱۴-۱۵
استفاده از خلاقیتها و نوآوریها	اگر بتوانیم از خلاقیتها و نوآوریها استفاده کنیم میتوانیم به سمت توسعه یافتگی گامی برداریم.	۳-۵-۶-۸-۱۰-۱۳-۱۵
استقبال از ایده‌های نو	باید از ایده های نو در توسعه شهر استقبال شود نه اینکه پس زده شود.	۶-۹-۱۰-۱۳-۱۴-۱۵
وضعیت اشتغال	اشتغال مردم و وضعیت خوب شغلی شهروندان میتواند در این امر تسریع کننده باشد.	۱-۲-۴-۵-۶-۸-۱۳-۱۵
مسکن	داشتن خانه و سرپناه برای همه مردم خود کمک به رفاه مردم هست.	۶-۹-۱۰-۱۲-۱۴-۱۵
حمل و نقل	در یک شهر خوب مردم بابت حمل و نقل نگرانی ندارند و امکانات کافی	۱-۲-۴-۵-۶-۷-۱۳

کدهای گزینشی	نمونه نقل قول	کدهای مصاحبه شوندگان
	برای حمل و نقل وجود دارد.	
پوشاک	توان مردم در تهیه لباس نشان دهنده درآمد خوب آنهاست.	۱۳-۱۲-۱۱-۸-۶-۵-۴-۲-۱
دسترسی به آب سالم و برق	دسترسی به آب سالم و برق خودش باعث پیشرفت جامعه می شود.	۱۲-۱۱-۱۰-۹-۷-۶-۵-۳-۱ ۱۵-۱۴
طول عمر	هر چقدر اوضاع بهداشت و درمان جامعه خوب باشد طول عمر مردم بیشتر است.	۱۳-۸-۶-۵-۴-۲-۱
میزان مرگ و میر نوزادان	در جامعه توسعه یافته بهداشت و درمان باعث می شود تا مرگ و میر نوزادان کمتر شود.	۱۴-۸-۶-۵-۴-۲-۱
سبد غذایی مردم بر اساس کالریهای مورد نیازشان	باید سبد غذایی مردم بر اساس کالریهای مورد نیازشان باشد تا سوء تغذیه و مشکلات درمانی پیش نیاید.	۱۵-۱۴-۱۳-۱۰-۸-۶-۵-۳-۲
رشد جمعیت	رشد جمعیت شهر شاخص خوبی برای توسعه یافتگی آن است.	۱۰-۸-۶-۵-۳-۲
سطح درآمد ساکنان	درآمد مکفی ساکنان شهر باعث رفاه شهروندان می شود.	۱۵-۱۴-۱۲-۱۰-۹-۵
امکانات اوقات فراغت	در شهر باید اماکنی برای اوقات فراغت مردم در نظر گرفته شود.	۱۵-۱۳-۱۰-۸-۶-۵-۳
وضعیت سالمندان	رسیدگی به سالمندان در جوامع توسعه یافته اهمیت زیادی دارد.	۱۲-۷-۴-۲
داشتن کتابخانه	باید در شهرها کتابخانه برای مطالعه مردم وجود داشته باشد.	۱۲-۱۱-۱۰-۹-۷-۵-۴
داشتن رسانه	در جوامع پیشرفته رسانه‌هایی جهت رساندن اطلاعات و اخبار به شهروندان وجود دارد.	۱۱-۱۰-۹-۷-۵-۱
میزان بودجه فرهنگی شهر	بودجه فرهنگی شهر کفایت توسعه فرهنگی شهر را ندارد.	۱۳-۱۲-۱۱-۸-۶-۵-۴-۲-۱
وجود امکانات فرهنگی (سینما، تئاتر، موسیقی و ...)	وجود سینما، تئاتر، موسیقی و ... نشان دهنده مسیر توسعه هست.	۱۵-۱۳-۱۰-۸-۶-۵
رضایتمندی شهروندان از شرایط شهر	مردم باید از شرایط شهر راضی باشند.	۱۰-۸-۶-۵-۳
امید به آینده بهتر	مردم در شهرهای توسعه یافته به آینده امیدوار هستند.	۱۰-۹-۷-۶-۵-۳
احساس خوشبختی	حس خوشبختی در بین شهروندان مشخص است که اقدامات در جهت توسعه یافتگی درست است.	۱۵-۱۴-۱۲-۱۰-۹-۸
احساس آرامش	در جوامع توسعه یافته مردم احساس آرامش دارند.	۸-۶-۵-۴-۲-۱
احساس امنیت	حس امنیت در بین مردم نشان دهنده این است که شهروندان از هر گزند مصون هستند.	۱۵-۱۴-۱۲-۱۰-۹-۶
میزان آزادیهای بشری	انسانها حق یک سری آزادیهای فردی در جامعه را دارند که فقط در جوامع توسعه یافته این امکان وجود دارد.	۱۵-۱۴-۱۲-۱۱-۱۰-۹-۷
میزان فساد و جرم در جامعه	هر چه چقدر شهر در فساد و جرم غرق شود از توسعه یافتگی هم فاصله میگیرد.	۱۵-۱۴-۱۳-۱۰-۸-۶-۵
میزان اعتیاد در جامعه	زیادیت اعتیاد در جامعه باعث زیادت بزه و اخلال در امنیت می شود.	۱۳-۱۲-۱۱-۸-۶-۵-۴
احترام به حقوق دیگران	مردم توسعه یافته به حقوق هم احترام می گذارند.	۱۲-۱۱-۱۰-۷-۶-۵-۳-۲
پایبندی به قانون	مردم در جامعه ای که معتقدند برای شهروندانش تلاش دارد به قانون پایبند می مانند.	۱۵-۱۴-۱۳-۹-۸-۷-۴-۱
تحصیل کودکان	درس خواندن بچه ها در جوامع توسعه یافته یک امر اجتناب ناپذیر است.	۱۳-۸-۶-۵-۴-۲-۱
سطح سواد بزرگسالان	میزان سواد در بین افراد بزرگسال جامعه یک شاخص خوب جهت توسعه یافتگی است.	۱۵-۱۴-۱۲-۱۰-۹-۶
میزان مطالعه مردم	هر چقدر مردم بیشتر مطالعه داشته باشند میزان فهم آنها از توسعه بیشتر است.	۱۲-۱۱-۱۰-۹-۷-۶-۵-۳-۱

کدهای گزینشی	نمونه نقل قول	کدهای مصاحبه شوندگان
		۱۵-۱۴
همدلی و همبستگی بین مردم	در راه پیشرفت شهر نیاز به همدلی و همبستگی مردم داریم.	۱۳-۱۰-۸-۶-۵-۳
اعتماد مردم به همدیگر	اینکه مردم چقدر به هم اعتماد دارند نشان دهنده حس امنیت و خوب بین آنهاست.	۱۲-۱۱-۱۰-۹-۷-۶-۵-۳-۱ ۱۵-۱۴
حس تعلق مشترک	احساس تعلق به شهر در بین شهروندان تنکابن یک امر مثبت در اقدامات شهری است.	۱۰-۸-۶-۵-۳
وجود روحیه جمعی	در بعضی از امور شهر واقعا لازم است مردم به صورت جمعی کار کنند که این بسته به روحیه جمگرای آنان دارد.	۱۰-۸-۶-۵-۳-۲
اعتماد به مسئولین	وقتی مردم ببینند که همه در راستای توسعه شهر گام بر میدارند به مسئولین اعتماد میکنند.	۱۵-۱۴-۱۳-۱۱-۹-۶
میزان دوستی بین ساکنان	بین شهروندان و ساکنین یک محله هر چقدر مودت و دوستی برقرار باشد شهر در آرامش و امنیت بیشتری هست.	۱۴-۸-۶-۵-۴-۲-۱
وجود برنامه ریزیهای هماهنگ، دقیق و منسجم	باید در شهر برنامه ریزیها برای توسعه منسجم باشد و همه ارگانها برنامه هایشان هماهنگ باشد.	۱۵-۱۳-۱۰-۸-۶-۵-۳
توجه مرکز استان به توسعه شهر	مرکز استان توجه کمتری به غرب استان دارد و تمرکز آن در شرق استان است.	۱۵-۱۴-۱۲-۱۰-۹-۷-۶-۵-۳-۱
متناسب بودن برنامه های شهر با ظرفیتهای پتانسیلها	برخی از برنامه های در نظر گرفته شده تناسبی با پتانسیلهای شهر ندارد.	۱۰-۹-۷-۶-۵-۲-۱
وجود امنیت سرمایه گذاری	یک سرمایه گذار وقتی وارد شهر می شود نباید نگرانی داشته باشد.	۱۵-۱۲-۷-۴-۲
مهاجرت مردم به شهرهای دیگر	وقتی در شهر و روستاهای شهرستان رفاه وجود داشته باشند مردم مهاجرت نمی کنند.	۱۴-۱۲-۷-۳-۱
وجود تفکر توسعه در بین مردم	ذهنیت مردم و فکرشان باید به سمت توسعه هدایت شود.	۱۲-۱۱-۱۰-۷-۶-۵
اراده و همت متولیان	مسئولان شهر باید اراده توسعه را داشته باشند.	۱۵-۱۴-۱۳-۱۰

مرحله ۴- شکل گیری تم های فرعی: در مرحله کنونی محقق با تجمع کدهای گزینشی در گستره های معنایی وسیعتر به تم های فرعی و اصلی می رسد؛ که ۱۲ تم فرعی نیز شناسایی شده و ایده هایی در رابطه با نام گذاری تم های اصلی به ذهن محقق متبلور شد. باید توجه داشت که هر تم فرعی بایستی داده های زیادی برای پشتیبانی داشته باشد و با سایر تم ها نیز همپوشانی قابل ملاحظه ای نداشته باشد؛ همچنین تم های پایه موجود باید مربوط به موضوع جداگانه یا متفاوتی نباشند. جدول شماره ۳ نشان می دهد که چگونه داده های مربوط به هر تم در نمونه کار شده شناسایی شده است.

جدول ۳- ایجاد تم های فرعی مدل توسعه اجتماعی

تم های فرعی (مضامین سازماندهنده)	تم (مضامین) پایه
میزان عدالت در جامعه	عدالت جنسیتی
	دسترسی جامعه به اطلاعات
	دسترسی همگان به خدمات درمانی
	دسترسی همگان به آموزش و تحصیل
عوامل زیست محیطی	پاکیزگی معابر
	میزان زباله در طبیعت

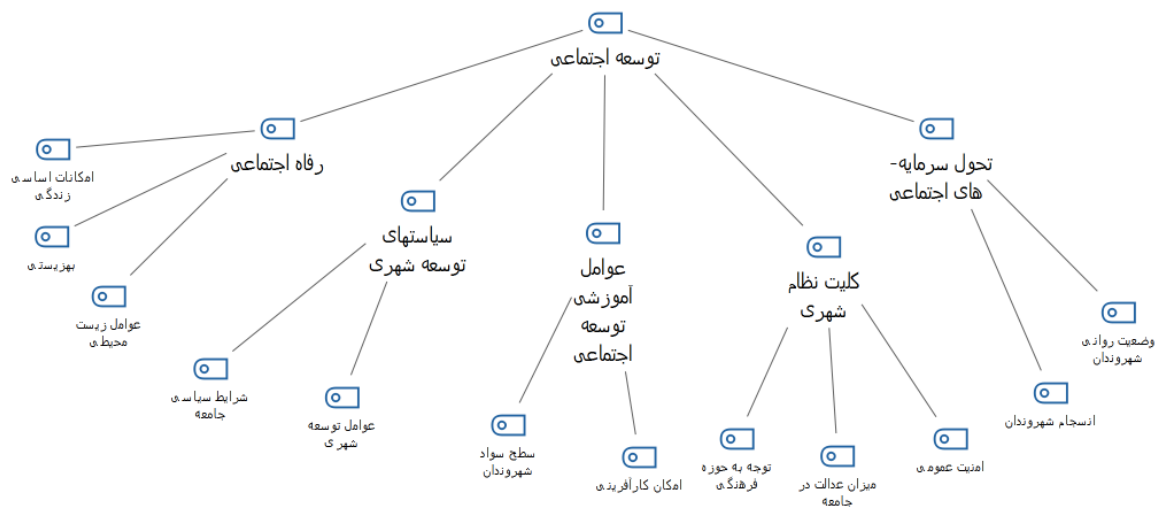
تم‌های فرعی (مضامین سازماندهنده)	تم (مضامین) پایه
	چگونگی دفع زباله
	سیستم فاضلاب مناسب
	میزان مطالبه‌گری مردم
شرایط سیاسی جامعه	عزل و نصب‌های بر اساس شایستگی
	تجمعات و اعتراضات قانونی و منطقی
امکان کارآفرینی	مهارت آموزی
	استفاده از نخبه‌ها
	استفاده از خلاقیتها و نوآوریها
	استقبال از ایده‌های نو
امکانات اساسی زندگی	وضعیت اشتغال
	مسکن
	حمل و نقل
	پوشاک
	دسترسی به آب سالم و برق
بهریستی	طول عمر
	میزان مرگ و میر نوزادان
	سبد غذایی مردم بر اساس کالریهای مورد نیازشان
	رشد جمعیت
	سطح درآمد ساکنان
	امکانات اوقات فراغت
	وضعیت سالمندان
توجه به حوزه فرهنگی	داشتن کتابخانه
	داشتن رسانه
	میزان بودجه فرهنگی شهر
	وجود امکانات فرهنگی (سینما، تئاتر، موسیقی و ...)
وضعیت روانی شهروندان	رضایتمندی شهروندان از شرایط شهر
	امید به آینده بهتر
	احساس خوشبختی
	احساس آرامش
امنیت عمومی	احساس امنیت
	میزان آزادیهای بشری
	میزان فساد و جرم در جامعه
	میزان اعتیاد در جامعه
	احترام به حقوق دیگران
	پایبندی به قانون

تم‌های فرعی (مضامین سازماندهنده)	تم (مضامین) پایه
سطح سواد شهروندان	تحصیل کودکان
	سطح سواد بزرگسالان
	میزان مطالعه مردم
انسجام شهروندان	همدلی و همبستگی بین مردم
	اعتماد مردم به همدیگر
	حس تعلق مشترک
	وجود روحیه جمعی
	اعتماد به مسئولین
	میزان دوستی بین ساکنان
عوامل توسعه شهری	وجود برنامه‌ریزیهای هماهنگ، دقیق و منسجم
	توجه مرکز استان به توسعه شهر
	متناسب بودن برنامه‌های شهر با ظرفیتهای و پتانسیلها
	وجود امنیت سرمایه‌گذاری
	مهاجرت مردم به شهرهای دیگر
	وجود تفکر توسعه در بین مردم
	اراده و همت متولیان

مرحله ۵- تعریف و نام‌گذاری تم‌های اصلی: مرحله پنجم زمانی شروع می‌شود که یک تصویر رضایت بخش از تم‌های فرعی وجود داشته باشد. در این تحقیق، تحلیل تم بر مبنای تقسیم تم‌ها در شبکه مضامین، به تم‌های پایه، سازمان دهنده و فراگیر انجام شده است. در جداول زیر تم‌های فرعی استخراج شده که تم‌های سازمان‌دهنده هم نامیده می‌شوند به ۵ تم اصلی یا همان مضامین فراگیر تحقیق دسته‌بندی شدند.

مضمون فراگیر	مضامین سازمان دهنده
رفاه اجتماعی	امکانات اساسی زندگی
	بهریستی
	عوامل زیست محیطی
سیاستهای توسعه شهری	شرایط سیاسی جامعه
	عوامل توسعه شهری
عوامل آموزشی توسعه اجتماعی	سطح سواد شهروندان
	امکان کارآفرینی
کلیت نظام شهری	توجه به حوزه فرهنگی
	میزان عدالت در جامعه
	امنیت عمومی
تحول سرمایه‌های اجتماعی	انسجام شهروندان
	وضعیت روانی شهروندان

مرحله ۶- تهیه گزارش: مرحله ششم زمانی شروع می‌شود که محقق مجموعه‌ای از تم‌های اصلی کاملاً انتزاعی و منطبق با ساختارهای زمینه‌ای تحقیق در اختیار داشته باشد. این مرحله شامل تحلیل پایانی و نگارش گزارش است. که در پایان تحقیقات ارائه خواهد شد. مضامین فراگیر استخراج شده، ابعاد توسعه اجتماعی در ۵ مضمون فراگیر (رفاه اجتماعی، سیاستهای توسعه اجتماعی، عوامل آموزشی توسعه اجتماعی، کلیت نظام شهری، تحول سرمایه‌های اجتماعی) و در ۱۲ مضمون سازماندهنده، ۱- امکانات اساسی زندگی ۲- بهزیستی ۳- عوامل زیست محیطی ۴- شرایط سیاسی جامعه ۵- عوامل توسعه شهری ۶- سطح سواد شهروندان ۷- امکان کارآفرینی ۸- توجه به حوزه فرهنگی ۹- امنیت عمومی ۱۰- میزان عدالت در جامعه ۱۱- وضعیت روانی شهروندان ۱۲- انسجام شهروندان و ۵۷ مضمون پایه تعیین و معرفی شده‌اند. در انتها پس از انجام مراحل فوق، خروجی نرم‌افزار مکس کیودی شامل مضامین فراگیر و سازمان دهنده در شکل شماره ۱ قابل مشاهده است.

شکل شماره ۱- ابعاد و مولفه‌های مدل توسعه اجتماعی با روش تحلیل تم

بحث و نتیجه‌گیری

در این تحقیق تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از روش تحلیل مضمون و مصاحبه با خبرگان حوزه جامعه‌شناسی و توسعه اجتماعی ۵ بعد (رفاه اجتماعی، سیاستهای توسعه اجتماعی، عوامل آموزشی توسعه اجتماعی، کلیت نظام شهری، تحول سرمایه‌های اجتماعی) استخراج شد. بعد رفاه اجتماعی دارای سه مولفه امکانات اساسی زندگی، بهزیستی و عوامل زیست محیطی است. رفاه اجتماعی در تأمین خواسته‌های مادی و معنوی انسان‌ها تأثیر بسیاری دارد. به عبارت دیگر، رفاه را می‌توان مبحثی پیوسته و یکپارچه از مباحث اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی به شمار آورد که در سلامت اجتماعی افراد جامعه موثر است؛ بدین ترتیب، رفاه اجتماعی در این تحقیق شامل امکانات اساسی زندگی همانند وضعیت اشتغال، مسکن، حمل و نقل، پوشاک و دسترسی به آب سالم و برق به شمار می‌آید که از کیفیت کافی و رضایت‌بخش برخوردار بوده و از راه‌ها و شیوه‌های گوناگونی قابل حصول باشد. این عامل باعث شده تا رفاه اقتصادی را مجموعه اقدامات و تدابیری به شمار آورد که باعث رفع کامل و یا بخشی از مشکلات اقتصادی، بهداشتی و عدم توسعه اجتماعی می‌شود؛ اما، به طور کلی این نوع رفاه مجموعه‌ای از شرایط و کیفیت‌هایی می‌باشد که نیازهای فردی و اجتماعی فیزیکی، روانی و بهداشتی در حد مطلوب و رضایت عموم مردم را تأمین نموده و باعث ایجاد رفاه زیستی و اقتصادی می‌شود. براساس تعاریف اذعان شده، رفاه اجتماعی از مولفه بهزیستی همانند طول عمر، میزان مرگ و میر نوزادان، سبد غذایی مردم بر اساس کالریهای مورد نیازشان، رشد جمعیت، سطح درآمد ساکنان، امکانات اوقات فراغت و وضعیت سالمندان و مولفه عوامل زیست محیطی همانند پاکیزگی معابر، میزان زباله در طبیعت، چگونگی دفع زباله و سیستم فاضلاب مناسب برخوردار است که هر

یک باید در سطح مطلوب و با کیفیتی تأمین شود. سطحی که منجر به رضایت و آرامش روانی در افراد می شود. نتایج این بعد از تحقیق با تحقیقات شهبازی و مبارکی (۱۴۰۰)، قشقایی (۱۳۹۹)، فلاحتی و کفاشی (۱۳۹۷)، مطلق و گندمی (۱۳۹۶)، عالی زاد (۱۳۹۵)، الارکون و ژپدا (۲۰۱۹)، پلاگرسون و همکاران (۲۰۱۹) و جینوسیوس و پادوزکو (۲۰۰۹) همراستا می باشد.

بعد سیاست های توسعه شهری در این تحقیق دارای دو مولفه شرایط سیاسی جامعه و عوامل توسعه شهری می باشد. بیش از نیمی از جمعیت جهان در حال حاضر در شهرها زندگی می کنند که نشان دهنده شهرنشینی سریع و مداوم در مقیاس جهانی است. شهرها تنها تجمعی از مردم در فضا نیستند، بلکه متشکل از خوشه های بزرگ و شرکت ها و زیرساخت ها هستند که سیستم های پیچیده ای را به وجود می آورند که بایستی پایدار، کوچک فراوانی از خانواده ها بماند و به پایداری شهرها کمک نماید و در نتیجه به همان اندازه که سیستم های طبیعی آسیب پذیر هستند، سیستم های شهری نیز آسیب پذیرند. افراد جامعه به عنوان سرمایه های انسانی و اجتماعی نقش اصلی را در توسعه داشته و دارند، خصوصیات فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی آنها و تحلیل فضایی مؤلفه ها یا نماگرهای اجتماعی اقتصادی که از داده های جمعیتی در مناطق و حوزه های شهری به دست می آید، می تواند میزان تحقق اصل برابر جغرافیایی و تأمین نیازهای اساسی را در طرح ها و برنامه های توسعه شهری، ارزیابی نماید. پایداری شهرها به آسانی با طراحی فیزیکی به دست نمی آید. تحقق این امر و درگرو شناخت دقیق مسائل فرهنگی- اجتماعی حاکم بر شهر می باشد، چارچوب فرهنگی و رفتارهای اجتماعی توضیح می دهد که فرهنگ افراد در رفتارهای اجتماعی آنها تأثیر بسیار زیادی دارد و قدرت تأثیرگذاری محیط بر عوامل ایجاد شونده یا تعیین کننده است و در برانگیختگی رفتار انسان نقش دارد. میزان مطالبه گری مردم، عزل و نصب های بر اساس شایستگی و تجمعات و اعتراضات قانونی و منطقی شاخص های شرایط سیاسی جامعه هستند و عوامل توسعه شهری نیز شامل شاخص های وجود برنامه ریزی های هماهنگ، دقیق و منسجم، توجه مرکز استان به توسعه شهر، متناسب بودن برنامه های شهر با ظرفیت ها و پتانسیل ها، وجود امنیت سرمایه گذاری، مهاجرت مردم به شهرهای دیگر، وجود تفکر توسعه در بین مردم و اراده و همت متولیان است. نتایج این بعد از تحقیق با تحقیقات خانمحمدی هزاوه و همکاران (۱۴۰۱)، عالی زاد (۱۳۹۵)، الارکون و ژپدا (۲۰۱۹) همراستا است.

بعد عوامل آموزشی توسعه اجتماعی دارای دو مولفه سطح سواد شهروندان و امکان کارآفرینی است. بررسی نهادها و زیرساخت های اجتماعی به عنوان یکی از محوریت های بحث های توسعه اجتماعی با هدف کشف علل اختلال کارکردی و شناسایی عوامل مؤثر در این زمینه که موجب بروز آسیب های اجتماعی شده اند، به منظور برنامه ریزی در تحول ساختاری و افزایش کارآمدی نهادها و زیرساخت های اجتماعی با هدف کاهش آسیب های اجتماعی و تسریع در تحقق فرایند توسعه، همواره مورد تأکید متفکران مطالعات توسعه اجتماعی بوده است. در این تعریف توسعه اجتماعی به مطالعه اجتماعات مدنی و نقش دولت در تقویت این اجتماعات و نیز حمایت از جامعه مدنی می پردازد تا با احصاء منابع اجتماعی و انسانی و روش های بهره مندی از آنها، آسیب های اجتماعی ناشی از اختلال کارکردی در این خصوص مرتفع و زمینه های تحقق فرایند توسعه فراهم شود لذا آموزش و پرورش در بحث توسعه، بویژه توسعه اجتماعی، از اهمیت ویژه ای برخوردار است. به عبارت دیگر، در این رویکرد تلاش در این است که دوره عمومی آموزش و پرورش به نحوی طراحی و اجرا گردد که کودکان و نوجوانان پس از رسیدن به سن ۱۸ سالگی برای توسعه جامعه مفید واقع شوند. منابع طبیعی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی را بشناسند و محدودیت منابع را درک کنند. علاوه بر این دسترسی به تحصیلات و سرمایه گذاری در آموزش یکی از جنبه های اصلی ماهیت تساوی طلبانه دولت های توسعه گرا بوده است تقاضا برای منابع انسانی به لحاظ مهارت، تخصص، تحصیلات متأثر از شرایط محیطی در حال تغییر است. سرمایه گذاری در آموزش و تحصیلات را به عنوان یکی از فاکتورهای کلیدی است که در رشد توسعه اجتماعی تأثیر داشته اند. امروزه تدارک نیروی انسانی متخصص با توجه به تحولات جهانی مستلزم؛ ارزیابی مستمر عملکرد نظام آموزشی به منظور پایش مستمر وضعیت تغییرات محیط صنعت و بازار و ارزیابی تناسب محتوا با نیازهای موجود بازار و به تبع آن ارائه آموزش های نوین و مستمر است. تحصیل کودکان، سطح سواد بزرگسالان و میزان مطالعه مردم در این تحقیق از شاخص های سطح سواد شهروندان است و همین طور

مهارت آموزی، استفاده از نخبه‌ها، استفاده از خلاقیتها و نوآوریها و استقبال از ایده‌های نو از شاخص‌های امکان کارآفرینی است. نتایج این بعد از تحقیق با تحقیقات شهبازی و مبارکی (۱۴۰۰) و قشقایی (۱۳۹۹) همراستا است.

بعد کلیت نظام شهری دارای سه مولفه توجه به حوزه فرهنگی، میزان عدالت در جامعه و امنیت عمومی است. امروزه توسعه جنبه‌های مرتبط باحیات اجتماعی، همچون انسان، فرهنگ، سیاست، هنر، عدالت اجتماعی نیز مرتبط است. توسعه علاوه بر بهبود درمیزان تولید و درآمد، شامل دگرگونی در ساخت‌های نهادی، اجتماعی، اداری و همچنین ایستارها و وجهه نظرهای عموم مردم است. گسیختن دو مفهوم عدالت اجتماعی و توسعه آثار زیانباری دارد و اینکه با پذیرش عدالت اجتماعی قابلیت‌های رشد اقتصادی و فرهنگی و اجتماعی و سیاسی تأمین می‌گردد و به‌طور قانونمند نگرانی‌های بسیاری از کارشناسان سیاست و اقتصاد نسبت به رشد و توسعه جوامع از بین خواهد رفت. در ایران اسلامی به‌دلیل حاکمیت ارزش‌های اسلام، رعایت عدالت اجتماعی و توجه به معنویات در پیشرفت و توسعه مادی جامعه و ترویج روحیه جمع‌گرایی و اعتقاد به اینکه دستیابی به حداکثر منافع شخصی از طریق حداکثر شدن منافع جمعی امکان‌پذیر است، از اولویت‌های توجه به حوزه فرهنگی است. به‌منظور اصلاح و توسعه تکاملی فرهنگ عمومی کشور باید سطوح و زیربنای فرهنگی و اصول بنیانی رفتارهای فرهنگی را شناخت و زیر بناها و ارزش‌های نامطلوب غیراسلامی را حذف کرد. به‌منظور ایجاد تغییرات مطلوب در حوزه فرهنگ توجه به شاخص‌های وجود امکانات فرهنگی، میزان بودجه فرهنگی شهر و داشتن رسانه و کتابخانه در سطح جامعه ضروری است. بدون شک وجود امنیت در جامعه یکی از مهمترین شاخصهای توسعه اجتماعی در یک جامعه محسوب می‌شود. بنابراین، امنیت مقوله‌ای اساسی در هر نظام اجتماعی است و دولت‌ها اولویت اول خود را به برقراری امنیت در جامعه اختصاص می‌دهند. به‌طور کلی امنیت عمومی را می‌توان از نقطه نظر اجتماعی و فرهنگی، وضعیتی آرام تلقی کرد که انسان در نهایت ایمنی نسبت به جان، مال، ناموس، حیثیت، هویت، ارتباطات، تفکرات، ارزش‌ها و غیره... خود چه در زمان حال و چه در آینده اطمینان داشته باشد و شبانه روز را با حداقل تهدید ریسک سپری کند. شاخصهای امنیت عمومی در این تحقیق میزان آزادی‌های بشری، میزان فساد و جرم در جامعه، میزان اعتیاد در جامعه، احترام به حقوق دیگران و پایبندی به قانون می‌باشد. نتایج این بعد از تحقیق با تحقیقات خانمحمدی هزاوه و همکاران (۱۴۰۱)، دولتخواه اجیرلو و همکاران (۱۴۰۰)، شهبازی و مبارکی (۱۴۰۰)، مطلق و گندمی (۱۳۹۶) و جینوسیوس و پادوزکو (۲۰۰۹) همراستا است.

بعد تحول سرمایه‌های اجتماعی دارای دو مولفه انسجام شهروندان و وضعیت روانی شهروندان است. سرمایه اجتماعی می‌تواند از طریق احساس اعتماد، احساس امید به زندگی، مشارکت‌پذیری، تسهیل‌کنش‌گری جمعی، تسهیل‌کنش بر اساس اعتماد متقابل و هم‌دردی مشترک و به‌طور کلی تسهیل‌کنش هم‌گرایانه به سلامت اجتماعی به عنوان یکی از شقوق توسعه پایدار کمک نماید. در جوامع توسعه یافته سرمایه اجتماعی نقش مهم‌تری در تعیین سطح سلامت جامعه نسبت به سایر عوامل زیستی و محیطی دارند زندگی سالم‌تر، محصول تعامل اجتماعی بین انتخاب‌های فردی از یک سو و محیط اجتماعی و اقتصادی احاطه‌کننده افراد از سوی دیگر می‌باشد. بنابراین جوامع دارای همبستگی اجتماعی و وفاق ملی، اعتماد و همدلی، توزیع عادلانه منابع و درآمدها، ایجاد کنترل غیر رسمی، کاهش فقر و نابرابری و جرایم خشونت و در یک کلام جوامع برخوردار از سرمایه اجتماعی، سطح سلامت اجتماعی بالاتری خواهند داشت. شاخصهای انسجام شهروندان در این تحقیق دارای شاخصهای همدلی و همبستگی بین مردم، اعتماد مردم به همدیگر، حس تعلق مشترک، وجود روحیه جمعی، اعتماد به مسئولین و میزان دوستی بین ساکنان است. تحول سرمایه اجتماعی باعث افزایش سلامت روانی افراد از طریق فراهم آوردن حمایت‌های عاطفی و روانی، کاهش عوامل استرس‌زا، کاهش حوادث زندگی می‌شود. تحول سرمایه اجتماعی خصوصاً در شکل جمعی آن، هنجارهای همپاری و اعتماد، می‌تواند افراد جامعه را در حل مشکل‌کنش جمعی یاری برساند و در آن صورت همه افراد جامعه از برکات آن برخوردار می‌گردند. شاخص‌های وضعیت روانی شهروندان در این تحقیق رضایتمندی شهروندان از شرایط شهر، امید به آینده بهتر، احساس خوشبختی، احساس آرامش و احساس امنیت می‌باشد. نتایج این بعد از تحقیق با تحقیقات خانمحمدی هزاوه و همکاران (۱۴۰۱)،

شهبازی و مبارکی (۱۴۰۰)، حسینی و همکاران (۱۳۹۹)، الارکون و ژپدا (۲۰۱۹) همراستا است.

با توجه به نتایج به دست آمده از تحقیق پیشنهاد می‌شود:

- ۱- اتخاذ تدابیر اجتماعی، اقتصادی، سیاسی در حوزه تقویت رضایت از زندگی و ارتقای کیفیت زندگی تمام اقشار جامعه به خصوص در میان نسل جوان و نوجوان.
- ۲- ایجاد انگیزه در جوانان نسبت به آینده و فراهم آوردن شرایط و بسترهای ایجاد جذب در جامعه از طریق سازوکارهای اقتصادی و اشتغال پایدار در جامعه.
- ۳- با توجه به اینکه عوامل آموزشی اثر مثبت و معناداری بر روی سلامت اجتماعی داشته است؛ بنابراین باید توجه داشت که عموماً آموزش می‌تواند نقش مهمی در ارتقای سلامت و شاخص‌های اجتماعی جامعه داشته باشد، لذا افزایش سهم بودجه بخش آموزش، ارتقای سطح آموزش عمومی، بهبود کیفیت آموزش پیشنهاد می‌شود.
- ۴- اتخاذ مجموعه تدابیر اجرایی لازم برای ارتقاء شاخص‌های سلامت همگانی، روانی و اجتماعی شهروندان در مکانهایی نظیر فرهنگ‌سراها و خانه‌های فرهنگی در مناطق شهری.

منابع

- بنی فاطمه، سید مرتضی، نوابخش، مهرداد، ادهمی، عبدالرضا. (۱۴۰۱) بررسی نقش توسعه اجتماعی - فرهنگی در ارتقای آگاهی زنان نسبت به مسائل سیاسی، مطالعات توسعه اجتماعی ایران، ۱۴(۵۵)، ۱۳۹-۱۵۲.
- حسینی، سیدابراهیم، نوابخش، فرزاد، سیدی، فرانک. (۱۳۹۹). طراحی مدل توسعه اجتماعی متأثر از سرمایه اجتماعی کلان شهر اراک با تأکید بر نظریه پاتنام، فصلنامه مطالعات سیاسی، ۱۳(۵۰)، ۶۱-۸۶.
- خانمحمدی هزاوه، مریم، نوابخش، فرزاد، سیدی، فرانک، مشهدی، ژیلا، توسکی، مریم. (۱۴۰۱). آسیب‌شناسی توسعه شهری کلان‌شهر اراک و رابطه آن با سلامت اجتماعی، مطالعات توسعه اجتماعی ایران، ۱۴(۵۵)، ۲۷۵-۲۹۸.
- دولتخواه اجیرلو، قادر، میرساردو، طاهره، ادهمی، عبدالرضا. (۱۴۰۰) تبیین جامعه شناختی موانع توسعه با تأکید بر توسعه اجتماعی - فرهنگی (مورد مطالعه: شهر بيله سوار)، پژوهش‌های جامعه‌شناسی، ۱۵(۴)، ۲۵-۴۹.
- شهبازی، زهره، مبارکی، مهدی. (۱۴۰۰). بررسی وضعیت شاخص‌های توسعه اجتماعی در استان مرکزی، جامعه‌شناسی اقتصادی و توسعه، ۱۰(۲)، ۲۲۷-۲۵۸.
- عالی زاد، اسماعیل. (۱۳۹۵). بازتاب توسعه اجتماعی در برنامه‌های توسعه جمهوری اسلامی ایران (برنامه‌های اول تا پنجم)، فصلنامه علوم اجتماعی، ۲۲(۷۰)، ۱۲۳-۱۶۶.
- فرهمند کوشک‌قازی، غلامرضا، کریمی، مجیدرضا، راسخ، کرامت الله (۱۴۰۰) بررسی تأثیر شاخص‌های توسعه اجتماعی بر ساختار خانواده از دیدگاه جامعه شناختی بعد از انقلاب اسلامی ایران، پژوهش‌های جامعه‌شناسی، ۱۵(۱)، ۳۱-۵۹.
- فلاحی، علی، کفاشی، مجید. (۱۳۹۷). بررسی اثر توسعه اجتماعی بر سلامت اجتماعی در کلانشهر تهران، مطالعات توسعه اجتماعی ایران، ۱۰(۲)، ۵۹-۷۲.
- قشقائی، کیوان. (۱۳۹۹). بررسی توسعه اجتماعی استان کرمانشاه از سال ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۵، فصلنامه پیشرفت و توسعه استان کرمانشاه، ۱۱(۱)، ۶۰-۸۴.
- مطلق، معصومه، گندمی، محمد. (۱۳۹۶). بررسی میزان توسعه اجتماعی در سطح شهر خمین، مطالعات توسعه اجتماعی ایران، ۹(۲)، ۸۹-۱۰۰.

- Anderson-Butcher, D. (2019). Youth sport as a vehicle for social development. *Kinesiology Review*, 8(3), 180-187.
- Badura, A., Verpeut, J. L., Metzger, J. W., Pereira, T. D., Pisano, T. J., Deverett, B., ... & Wang, S. S. (2018). Normal cognitive and social development require posterior cerebellar activity. *Elife*, 7, e36401.
- Cattaneo, A., Adukia, A., Brown, D. L., Christiaensen, L., Evans, D. K., Haakenstad, A., ... & Weiss, D. J. (2022). Economic and social development along the urban–rural continuum: New opportunities to inform policy. *World Development*, 157, 105941.
- Chugunov, I., Makohon, V., Pasichnyi, M., Nikitishin, A., Adamenko, I., Krykun, T., ... & Sobchuk, S. (2018). Budget policy of social development. doi: <https://doi.org/10.21303/978-9949-7316-1-9>.
- Ginevičius, R., & Podvezko, V. (2009). Evaluating the changes in economic and social development of Lithuanian counties by multiple criteria methods. *Technological and economic development of economy*, 15(3), 418-436.
- Grusec, J. E., & Lytton, H. (2012). *Social development: History, theory, and research*. Springer Science & Business Media
- Jacek, Z., Vitaliy, G., & Marina, S. (2019). Model of the evolution of social development in the philosophy of global constitutionalism. *Wisdom*, (2 (13)), 51-61.
- Jašková, D. (2019). Assessment of social development in Slovakia in the context of human resources. *Central European Journal of Labour Law and Personnel Management*, 2(2), 21-32.
- Myalkina, E. V., Sedhyh, E. P., Zhitkova, V. A., Vaskina, V. A., & Isaykov, O. I. (2018). University resource center as an element of social development of the region. *Vestnik of Minin University*, 6(3), 1.
- Plagerson, S., Patel, L., Hochfeld, T., & Ulriksen, M. S. (2019). Social policy in South Africa: Navigating the route to social development. *World Development*, 113, 1-9.
- Rosa-Salva, O., Mayer, U., Versace, E., Hébert, M., Lemaire, B. S., & Vallortigara, G. (2021). Sensitive periods for social development: Interactions between predisposed and learned mechanisms. *Cognition*, 213, 104552.
- Simons, L., & Cleary, B. (2006). The influence of service learning on students' personal and social development. *College teaching*, 54(4), 307-319.
- Singh, P. (2015). *How solidarity works for welfare: Subnationalism and social development in India*. Cambridge University Press.